

כמה פעמים מסיימים את מסכת אבות במהלך שבתות הקיץ? עמ' 2

מעייני הפרשה

פרשת בהר בחקותי | תש"פ

תוכן עניינים

דברי תורה לפרשת השבוע-

1

פרקי אבות- 2

הרב מנחם מנדל פומרנץ-

על הקורונה- 3

מעייני הדף היומי- 4

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו" (כו, ג)

הרב שלמה לוינשטיין שליט"א על עמל התורה

אומר רש"י: 'שתהיו עמלים בתורה'. בסיום לימוד מסכת אומרים: 'מודים אנחנו לך... ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות, שאנו עמלים, והם עמלים... אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. מסביר ה'חפץ חיים': ודאי שגם חייט, סנדלר וחנווני מקבלים שכר על עבודתם. א"כ מדוע נאמר ש'הם עמלים ואינם מקבלים שכר', אלא שחנווני גם אם יעמוד כל היום בחנותו ויעמול לפרנסתו מבקר ועד ערב, הרי השכר הוא בתוצאה במאזן הכספים ויתכן שלא ירויח פרוטה, למרות שעמל בכל כחו. אבל העוסק

בתורה מקבל שכר על עמל התורה. גם אם ישב יום שלם והתייגע להבין סוגיא קשה ובסוף לא הבין, בכל זאת יקבל שכר על היגיעה והעמל שהשקיע. כי עמל התורה הוא מצוה בפני עצמה בלי קשר לתוצאה. לכן' אנו עמלים ומקבלים שכר – והם עמלים ואינם מקבלים שכר' על העמל, אלא רק על התוצאה. הגר"ח מוולוז'ין בספרו 'רוח החיים' מספר: על מלך שביקש מעבדו לספור כסף, כל הכסף שתספור שלך הוא! וכיון שהוא גם השקיע זמן, המלך שילם לו שכר בנוסף לכך. כך בלימוד התורה: אדם מתעסק בתורה והתורה נהיית שלו. היא הופכת לחלק ממנו ובנוסף לכך גם מקבלים שכר על לימוד התורה ועמלה ומי פתי יעזוב "מקור מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים. אומר רבי עקיבא איגר זצ"ל על הפסוק: "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" – נתאר לעצמנו אדם ההולך במדבר ומוצא הר של אבנים טובות. מה הוא עושה? ממלא את כיסיו. וכשהם מתמלאים, מוריד האיש את כובעו וממלא את כובעו. גם את החליפה מנצל האיש לאגור בה אבנים טובות. האיש אמנם שמח וטוב לב על מה שהוא אסף, אך בו זמנית הוא עצוב על הכמות הגדולה שהשאיר מאחוריו. אומר רבי עקיבא איגר: כך צריך להרגיש אדם שלומד תורה, כיון שכל מילה שהוא לומד היא זכיה עצומה, אבל בכל זאת כואב הלב על מה שנשאר. יש נושאים רבים שעדיין לא הספיק לגעת בהם. "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" הריחו כאותו אדם שמצא הרבה שלל והיה רוצה לקחת הכל ואי אפשר. על רבי עקיבא איגר מסופר: שהיתה לו ספריה ענקית וכל ספר וספר שקנה, לא היה נכנס לספריה אלא רק לאחר שעבר עליו, ואעפ"כ, בכל לילה, לפני שהלך לישון, היה בוכה בדמעות שליש ומבקש שליחה מהמחברים על שלא הספיק ללמוד היום בספריהם.

"אם בחוקתי תלכו (כו, ג) - שתהיו עמלים בתורה" (רש"י)

הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א - עמלים בתורה גם בלי טעם

אומר הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א: כתוב בפרשה 'אם בחוקתי תלכו... וברש"י 'שתהיו עמלים בתורה', ונקט לשון 'בחוקתי' - חק בלי טעם, לומר שיש לו לאדם לעסוק בתורה ולעמול בה אף כשהוא חק שאין בו 'טעם' לגודל הקושי שמרגיש. וכמו שמביא הרה"ק מקאמרנא זי"ע שבילדותו הראה לו הרה"ק מבוטשטאש זי"ע מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה פכ"ז) לדרוש את הפסוק (תהילים סח ז) 'מוציא אסירים בכושרות' - אין אסירים אלא תלמידי חכמים, שאוסרין את עצמן למקום בית המדרש למקרא ולמשנה ולתלמוד ולמדרש ולהלכות ולאגדות, ופירש, שגם אם האדם אינו 'רוצה' ללמוד או שמרגיש שאינו מסוגל הרי עליו 'לקשור ולעקוד את עצמו' ולהרבות בלימוד התורה בכל מצב שהוא.

והנה רבים המתאוננים ואומרים כי קשה לימודם כברזל, ונבצר מהם לטענתם לעסוק בתורה מכמה וכמה סיבות. יש כאלה שטוענים שאין להם כשרונות, ואילו אחרים טוענים כי יצרם מתגבר כנגדם.

והעצה לכל הקשיים ולמי שיצרו מתגבר עליו הרי התורה היא ה'תבלין' כנגד היצר וכתב הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (ביהנהגות' שלו אות נב) וז"ל. בכל פעם יאמר באמצע הלימוד 'המאור שבה יחזירנו למוטב', ובכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע, ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו, ובכח עד שייגע, ובזה משבר

הקליפות והחיצונים, ומכפרין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

ואם יהגה בתורה בהתמדה ודאי יתהפך ליבו ורצונותיו לטוב, וכמו שפירש הרה"ק ה' יסוד העבודה' ז"ע על הכתוב 'אם בחקותי תלכו' כי תלכו אותיות כותל. וכלומר, אך התחיל היהודי ללכת בדרכי עבודת ה' מי ד נעמד לפניו היצר ככותל להפריעו מעבודתו, אם אך ידע 'יסוד' זה ויתגבר עליו מי ד יזכה ל'יתלכו' אותיות כלו ת ר"ל לכלות הנפש בהשתוקקות וגעגועים לאבינו שבשמים, וכלשון הכתוב (תהילים פד ג) 'נכספה וגם כלתה נפשי' (הובא בתורת אבות).

בימי הגה"ק ה'חזון איש' זצ"ל היה עסקן גדול שרצה לפתוח ישיבה מיוחדת לאלו שאינם נמנים על 'בעלי הכשרונות' כדי שילמדו לפי כוחם ויכולתם, ובה יקנו לכל הפחות את ה' ידיעות' הנצרכות להם להעמיד בית נאמן בישראל. כי סבר שרק בעלי הכשרונות מצליחים בתורה, וכשבא לשאול ולהתייעץ עם החזו"א דחה הצעתו תיכף ומיד, באמרו, שבין רגע יכול האדם לזכות שיפתח ה' לבו בתלמוד תורה, והוסיף וסיפר לו עדות שראה במו עיניו, שבצעירותו הכיר אחד שהתייעג מאד בתורה, אך לא היה בעל כשרון, ונתן לו דוגמא כמה היו כשרונותיו חלשים, שפעם שאל אותו לביאור בדברי רש"י (בראשית יד, י; ועוד טובא) 'כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה' י"א בסופה', והתפלא שהרי לא נכתב למ"ד בתחילתה, ורק אחר זמן רב הצליח לקלוט, שאכן אין הכוונה שיש אות למ"ד בתחילתה, אלא שצריכה אות למ"ד בתחילה, ואעפ"כ גדל לתלמיד חכם עצום, ונהיה לאחד מגדולי הדור (מעשה איש חלק ב' עמוד לט).

עוד צריכים לדעת שהשטן מנסה לייאש אותם על ידי ש'מוכיח' להם בק"נ טעמים שממילא אינם מצליחים בלימודם, כי אינם זוכרים ממה שלומדים, ולא עוד אלא שאף אינם מבינים עומק הסוגיות, כי טעות גמורה היא להתייאש במצב כזה, שמלבד מה שהרוב דמיונות ושקרים, כבר אמר הרה"ק מקצאק ז"ע לפרש אומרם (מגילה ו) 'אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי- אל תאמין', שכוונתם היא- אל תאמין לו שלא מצא כי בוואדי מצא ומצא. כלומר דרך לפי ראות עיני בשר נדמה לו שלא מצא ולא הצליח להבין ולזכור ולדעת מה שלמד, אבל האמת היא שבודאי 'מצא' הרבה מאד, כי עצם היגיעה ולימוד התורה חביבים עד מאד בעיני השי"ת, ואין התוצאה עיקר אלא העמל בדברי תורה, והרי את זה קיים בשלמות כשהתייעג ולמד וכמו שמסופר שפעם נגש בחור אחד בעל כשרונות חלשים למרן החפץ חיים זצוק"ל ושפך בפניו את לבו: "אני יושב ועמל בתורה ואין אני רואה כלל ברכה בעמלי, ראשי אינו תופס כלל את הגמרא ואינני זוכר כלום ממה שלמדתי...". ענהו החפץ חיים על אתר: "לא מצאתי בשום מקום שצריך להיות תלמיד חכם, כתוב רק 'שתהיו עמלים בתורה'...".

ודע, שעיקר מעלת תלמוד תורה כשהיא באה מתוך עמל ויגיעה, כשאינו מבין את תלמודו וצריך להתייעג הרבה עד שיפתחו בפניו שערי ההבנה. נוראות מצינו בזה בדברי התוספות רי"ד (מגילה ג.) על מה שאמרו שם בגמ' 'תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונודעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם' וכו', ועל פי פשוטו נראה שנודעזעה אר"י כי בפסוקי הנביאים גנוזים סתרי תורה וע"י התרגום התגלו לכל, אמנם התוס' רי"ד ביאר 'דכיון דכתב תרגומא דקראי לא מסרי נפשייהו למלפינהו כדמעיקרא'- שמאחר שנכתב התרגום ותפרשו הפסוקים שוב לא ימסרו נפשם לרדת לעומקם כמו שלמדו מתחילה, והדברים נוראים שארץ ישראל הזדעזעה ממקומה ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כי נחסר מאתה עמל התורה, והדברים מפורשים להדיא בדברי הגמ' (ברכות ו): 'אגרא דשמעתתא סברא'- שעיקר השכר שמקבלים על לימוד התורה הוא על ה'סברא', וכפירושו של רש"י 'שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר'. (באר הפרשה)

פרקי אבות

כמה פעמים מסיימים את מסכת אבות במהלך שבתות הקיץ? ומהו הסימן שעל ידו ניתן לזכור באילו שבתות מתחילים מחזור חדש?

מנהג ישראל לומר בשבתות הקיץ לעת מנחה פרק אחד ממסכת אבות, כמובא ברמ"א (או"ח סי' רצב, ב). ויש שכתבו הטעם, כיון שמשנה רבינו נפטר באותו זמן, לכן ציוו חכמים שנעסוק במסכת אבות, מפני כבודו של משה רבינו שקיבל תורה מהשי"ת בסיני ומסרה ליהושע והיה המתווך בין הקב"ה ועם ישראל.

במקורות הקדומים מצינו שהמנהג היה לומר בכל שבת את כל חמישה הפרקים, כמובא ב"ספר הישר לרבינו תם" (חלק התשובות סי' מה ו) שמנהגנו לקרות מסכת אבות וגומרים כל הפרקים בשבת במנחה, והברייתא של קניין תורה (הנקראת גם פרק ששי) המתחלת בלשון 'שנו חכמים' לא אמרו. והגאונים רב סעדיה גאון ורב שר שלום גאון כתבו שהמנהג לומר אף הברייתא של קניין תורה בכל שבת, וכן היה המנהג במדינות בבל ספרד ופרובינצא.

הרב מנחם מנדל פומרנץ - על הקורונה

חומר האיסור להכניס את עצמו לסכנה

ישנו סיפור די ידוע בגמרא, אולם סופו של הסיפור מקבל משמעות נוראה לאור פרשנות מחודשת ולא מוכרת כל כך, ומשם מסר חד וברור למצב שאנחנו נמצאים בו.

וכך היה מעשה, כפי שהוא מופיע בגמרא ברכות (לב:), באדם חסיד שעמד והתפלל על אם הדרך. לפתע עבר שם איש שלטון במעמד בכיר מאוד, כזה שהיתה לו את הסמכות להמית אנשים בלי למסור דין וחשבון לאף אחד, הוא יכול לשלוף את חרבו ולהרוג את מי שפוגע בו, ואין מידו מציל. אותו הגמון כנראה היה אדם מנומס, וכשראה את אותו חסיד שעשה רושם של אדם חשוב, ניגש אליו ונתן לו ברכת שלום. וכאן מתחיל הסיפור להסתבך: האיש המתפלל לא החזיר שלום לשר. זה האחרון נעלב, הוא נותן ליהודי שלום ואותו יהודי מתעלם ולא עונה, זוהי פגיעה קשה במעמדו. הוא היה יכול לסיים את הסיפור באותו רגע, ופשוט להרוג את החסיד כעונש על עלבונו, אבל הוא העדיף לברר מה קורה כאן, למה היהודי לא עונה לברכתו. היהודי סיים את התפילה וההגמון שואל אותו: הרי כתוב אצלכם בתורה 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', אם כן, כאשר נתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, הלא אם הייתי חותך את ראשך בסייף, מי היה תובע את דמך מידי? - כך טוען השר הגוי לאותו חסיד. ענה לו היהודי כך: הלא קל וחומר ממי שעומד לפני מלך בשר ודם שלא היה עונה שלום לחברו, על אחת כמה וכמה מי שעומד לפני מלך מלכי המלכים בוודאי שאסור לו לענות שלום לאף אחד, יהיה מי שיהיה.

מה היה סופו של הסיפור? ובכן, מי שלומד את הגמרא בפשטות, יודע כי הוא הסתיים בטוב, כלשון הגמרא "מיד נתפייס אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום", כלומר, ההגמון התפייס והיהודי חזר לביתו לשלום, אולם לעומת זאת, הפלא יועץ (ערך 'שמירה') מביא בשם מפרשים פירוש אחר, שלמעשה הופך את הקערה על פיה, ומגלה לנו שהסיפור הסתיים בטרגדיה ענקית. הם מפרשים שיונפטר אותו חסיד לביתו הכוונה שהוא נפטר לבית עולמו! כלומר, אכן ההגמון התפייס ולא העניש את החסיד, אבל מן השמים הענישו אותו על כך שהכניס את עצמו למקום סכנה. הוא עבר על אזהרת התורה של 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' ומשום זה הוא כבר התחייב מיתה לשמים. ועל אף שהצליח לפייס את השר, הרי הוא לא היה יכול לדעת שהשר יחכה בסבלנות עד שהוא יסיים את התפילה, הוא היה יכול להחליט מיד לחתוך את ראשו בעודו באמצע התפילה, לכן, אף אם בסופו של דבר הוא התפייס עם ההגמון, הוא הכניס את עצמו למקום סכנה, ולכן הוא התחייב בנפשו.

אנו רואים דבר מאוד מעניין לאור פירוש זה המובא בפלא יועץ: אדם שהיה עומד מן הצד ורואה את ההתרחשות, היה אומר: ראו, החסיד צדק בהתנהגותו, הוא המשיך להתפלל ולא ענה שלום לשר, והוא חיכה לו בסבלנות ובדרך ארץ ואף התפייס אתו אחר כך. אבל למעשה אנו יודעים כי לא כך הם פני הדברים, החסיד סיכן את נפשו, ולכן גם אם מהסיכון שהוא לקח על עצמו לא אירע לו כלום, כאשר השר לא נגע בו לרעה, אבל הסכנה היותר גדולה דווקא השפיעה עליו, הסכנה היותר גדולה היא לעבור על אזהרת התורה שאומרת 'ונשמרתם'. כאשר אדם לא נשמר לנפשו, גם אם בגלל הסכנה עצמה לא קורה לו כלום, אבל עצם הדבר שהוא עובר על החיוב שהתורה מצווה להישמר לנפשותינו, הרי הוא ראוי לעונש חמור.

זאת אנחנו צריכים לזכור בעת הזאת, שהתורה מזהירה אותנו על 'ונשמרתם'. אסור בשום פנים לעבור על האזהרה הזו, ויתירה מזו, זה מה שהקב"ה מצפה מאתנו בעת הזאת. כל אחד ואחד, בכל רגע ורגע שהוא נוהג על פי ההוראות של אנשי המקצוע, הוא מקיים בכך מצוה מן התורה. הוא צריך לדעת כשהוא שומר על הכללים שהוא מקיים בכך את מצוות 'ונשמרתם', 'וחי בהם', והוא צריך לקיים את המצוה הזאת בשמחה כמו כל מצוה אחרת.

אולם ב"ספר המנהיג" כתב, שהמנהג הטוב לשנות פרק אחד בכל שבוע ולא כל הפרקים בשבת אחת, וכן נתפשט המנהג בכל המקומות, שלא לומר כל שבוע כל מסכת אבות, וכמו שכותב הרשב"ץ (בספרו "מגן אבות" פרק ה כו) שהמנהג בצרפת לקרוא בשבתות בין פסח לשבועות כל שבוע פרק אחד, ולכן הכניסו גם הברייתא של קניין תורה, כיון שיש ו' שבתות בין פסח לחג השבועות, וכן מבואר ב"פירוש רבינו יוסף בן נחמיהש".

ויש שנהגו לקרוא ב' פרקים בכל שבת (ספר "כל בו"), ובספר "מנהגים ישנים" מביא שיש מקומות שבתחילה אומרים פרק אחד בכל שבת ולאחר שסיימו מסכת אבות פעם אחת, אזי בפעם שניה אומרים ב' פרקים בכל שבת עד י"ז בתמוז. וכן היה גם המנהג באשכנז, כפי שכותב המהרי"ל שבפעם שניה אומרים ב' פרקים בכל שבוע, והוא מוסיף שיש נוהגים שבפעם שלישית אומרים ג' פרקים ביחד.

נפ"ש - נשא פנחס שופטים

המנהג הנפוץ הוא, שאומרים כל שבוע פרק אחד, ולפני ראש השנה - כשנשארו רק ג' שבועות ולא יספיקו לסיים עוד פעם את כל המסכת - נוהגים לשנות כל שבוע ב' פרקים.

וטעם מנהג זה נמצא ב"ילקוט מעם לועז" (פתיחה למסכת אבות), כיון ששיערו חכמים שכל אדם חייב ללמוד המסכתא לכל הפחות ד' פעמים כמו שמצינו אצל משה רבינו שלימד תורה לישראל ד' פעמים ולכן נוהגים ללמוד מסכת אבות ד' פעמים בשבתות הקיץ. ומצינו בספרים סימן כיצד לזכור מתי מתחילים מחזור חדש באמירת פרקי אבות. שהנה אחר פסח אין צריכים סימן, כי מיד בשבת הראשונה מתחילים לומר פרקי אבות, ואחר כך הסימן הוא 'נפשי' - פרשיות נשא פנחס שופטים, שבהן מתחילים עוד מחזור ("ספר המנהגים" עמ' 27). וסימן זה הוא רק בשנה רגילה, אבל בשנה מעוברת אין מתחילים בפרשיות אלו.

אבל המהרי"ל מביא הסימן של 'נפשי', כסימן מתי מסיימים את פרקי אבות, דהיינו: בפרשת נשא מסיימים מחזור ראשון, ובפרשת פנחס מסיימים מחזור שני ובפרשת שופטים מסיימים בשלישית. ויש שכתבו שדברי המהרי"ל מבוארים ביותר בשנה מעוברת, שאז הסימן הוא לסיום הסדר של פרקי אבות. (ספר "המנהגים")

פרק ה - משנה ב: "עֲשֶׂה דוֹרוֹת מֵאֲדָם וְעַד נֹחַ, לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֲרֵךְ אֶפְסוֹס לִפְנֵינוּ, שְׁכַל הַדּוֹרוֹת הֵיוּ מְקַיְּסִין וְבָאִין עַד שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל"

מתעוררות שתי קושיות במשנה זו: א. ממה נפשך, אם הקב"ה היה מאריך אפו לשמונה דורות או לשבעה לא היה נקרא ארך אפיים? ואי"כ למה לא האריך אפו ליותר מעשרה דורות?

ב. למה לא שלח הקב"ה נביא כדוגמת יונה הנביא שיעוררם לתשובה?

נראה לומר שעשרה דורות היו מכעיסין את הקב"ה בעבודה זרה, כמו שכתוב "אז הוחל לקרוא בשם ה'" הוחל מלשון חולין. היו עובדים לעבודה זרה וקוראין לה אלוהות. ולאחר שהציף הקב"ה את מי האוקיינוס ומחק שליש מהעולם (רש"י פרק י' פסוק ד') את כל דור אנוש, לא למדו לקח ולא נכנע דור המבול ללמוד מאזהרה חמורה זו, ומטעם זה לא שלח הקב"ה נביא להוכיחם. הפסוק אומר "ואל זועם בכל יום", ועל מה זעמו? על מלכי אומות העולם שעובדים עבודה זרה ומשתחוים למעשי ידיהם, בכל זאת האריך אפו עמהם אולי ישוּבו ממעשיהם הרעים אבל בדורו של נח כיוון שהגיעו לדרגה של רק רע כל היום והקב"ה כביכול נתאבל על מעשי ידיו שברא, ומאחר שכל העולם כולו נברא לכבוד ובשביל האדם, ונזר הבריאה הגיע לתכלית ההשחתה, מה צורך עוד בעולם?

הגמרא בסנהדרין פרק חלק דף קח אומרת דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה, היו זורעים אחת לשבעים שנה וכולם חיו מאות שנים והיו גיבורים. הפסוק באיוב אומר "ישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדו". מעשה בתינוק אחד שנולד בבית ואימו נחלשה מהלידה, אמרה לתינוק לך לחדר השני והבא מספרים כדי שאוכל לחדוך את הטבור, הלך התינוק לחדר השני וראה שם שד, אמר לו השד מה אתה עושה פה? אמר התינוק ואתה מה עושה כאן? התחילו להתאבק עד שעלה עמוד השחר, התינוק מפליא בו מכות קראטה כמו שנאמר "ולפני קרתו מי יעמוד": אמר לו השד כשהוא פצוע וחבול לך אמור לאימך שיש לך מזל שעלה השחר ולנו השדים אין רשות להיות כאן יותר, שאילולא כך הייתי נותן לך מכה ושובר ראשך לשניים. אמר לו התינוק לך אמור לאמא שלך שיש לך מזל שאני עדיין מחובר בטבור שאלמלא זאת הייתי נותן לך מכה ומפצח את ראשך לארבע:

בדור המבול היה שפע טובה וברכה - ובכ"ז עשו רעות רבות וצרות. גזל, חמס "אמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו", בעטו בטובתו ואמרו כלום צריכים אנו לטיפה של גשמים הרי לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן, ובסאת עוונותיהם הגזל קטרג בראש, עד שבא המלאך ששמו קץ כל בשר לקטרג על אותו דור שלא הייתה לו תקנה.

אומרת הגמרא שנוח בנה במשך מאה ועשרים שנה את התיבה והיה מוכיח אותם והיו מבזין אותו, בכל שנה היו באים אליו ואומרים סבא נח מתיי יהיה המבול! והיה אומר להם עוד מאה ועשרים, עוד מאה ותשע עשרה, עוד מאה ושמונה עשרה: והיו מלגלגין עליו. אם מבול של אש יביא יש לנו פטנט רשום ששמו עליתה, שכל המורח עצמו בדם שלה לא שולט בו האור. ואם מבול של מים הוא מביא יש לנו עשיות של ברזל. אומרת הגמרא בכל הזמן הזה של מאה ועשרים שנה האריך ה' אפו עמהם. ועוד שבעה ימים ימי אבלו של מתושלח הצדיק שנתן להם ארכה נוספת אולי ישוּבו בתשובה, והטעימן בשבעה ימים אלו מעין העולם הבא כדי שידעו מה טובה מנעו מעצמם וכמה קלקלו בחטאם. ואח"כ ירדו הגשמים של המבול במשך ארבעים יום ברחמים, שאם יחזרו בהם יהיו גשמי ברכה. וכשלא חזרו היו למבול ששטף את העולם כולו, ואף בשעה שנכנס נח לתיבה רצו לשבור את התיבה ולהרוג את נוח. רשעים אפילו על פתחה של גהינום לא חוזרים בתשובה, ואף שרואים שדרכם מובילה אותם לבאר שחת- מקשים ערפם. (בני בנימין)

מעייני הדף היומי

השבוע נלמד אי"ה בגמרא (שבת דף עה ע"א): "שוחט משום מאי חייב, רב אמר משום צובע וכו'". ובתוספות פירשו שם: "לאו אשוחט דמתניתין קאי... אלא אשוחט דעלמא קאי".

והביא האורח לחיים (פרשת לך לך) בשם מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב זי"ע, שהגמרא רומזת על מלאך המוות, אשר לעתיד לבוא ישחט אותו הקב"ה (כמבואר במסכת סוכה דף נב ע"א), ועל זה שואלת הגמרא: 'שוחט' - היינו מלאך המוות שהוא השוחט הגדול ביותר בעולם, 'משום מאי מחייב' - למה הוא מחויב מיתה, הלא הקב"ה ברא אותו בתפקיד זה להסית בני אדם כדי שיהיה להם שכר ועונש, ואם כן הרי הוא עושה רצון קונו, ומשום מאי מחייב. וזהו הרמז בדברי התוספות 'אשוחט דעלמא קאי' - דהיינו שמדובר בשוחט של העולם, שהוא מלאך המוות. ועל זה עונה הגמרא: 'משום צובע', היינו שצובע עצמו ומסית את האדם שיעשה עבירות ומראה לו פנים כאילו הוא עושה מצוות, ולכן הוא חייב מיתה, כי לא נברא אלא להסית את האדם, ולא שיצבע את עצמו כאוהב נאמן איש טוב. (מתיקות הדף היומי גיליון מס')

(16)